

Jégtörők

Főszerkesztői beköszöntő

Gyermekkorom óta érdekel a történelem, különösen az ókor, a középkor, a magyarság eredete, ám nem sokszor engedhettem meg magamnak, hogy hosszasan múltbéli eseményekben kutassak, de még annyit sem, hogy komolyabb történelmi tanulmányokat folytassak.¹ Sokan vagyunk így, a mi emberöltőnkből. Pedig kit ne hozna lázba a mohácsi csata, a római, a bizánci birodalmak igaz s teljes története, a templomos lovagrendek vagy Mezopotámia állampénzügyi rendszere. A harmincas, negyvenes, ötvenes vagy még magasabb éveikben járókat a rendszerváltozás, illetve előtte a változásra felkészülés tette próbára, állította kihívások elé. A munkást, hogy a piaci térben is megéljen, a mezőgazdasági termelőt, hogy a jövedelem diszparitását oldja, az értelmiségit pedig, hogy a mában a felgyorsuló ütemű kihívásokra reagáljon. A dolgok ezek felé tendálnak. Sikeresen megélni a mindennapokat. Fennmaradni. Az időtáv végtelensége, de személyre szabott korlátozottsága sokunkat, kutatókat is, a regnáló jelenségek megértéséhez és elmagyarázásához köt. Talán most ez a leghatékonyabb módja társadalmi hasznosságunk érvényesítésének. Mondhatjuk azonban, ez sem kis kihívás, sőt mi több, megfelelési kényszer kerít hatalmába bennünket. A lelkiismeretesebbeket. Állami vezetőket, kutatókat, egyetemi tanárokat. A szocialista-liberális és a polgári oldalon pozicionáltakat egyaránt. A tudomány is, különösen a társadalomtudomány, benne az államtudomány, közgazdasági és jogi diszciplínák, ezek megközelítési módja, módszertanuk, már amennyiben a permanens változásokat követik, elemzik, magyarázzák, bizony politikafüggővé, politikai oldalakhoz kötődővé váltak. Miért?

Az 1970-es évektől felgyorsultak a változások. A gazdasági és társadalmi térben egyaránt. Világszerte. A második világháborút addigra kiheverte az emberiség. Véget ért, kimerült a háborút követő békés feltöltekezési időszak, és új korszak kezdődött, a neoliberális piacgazdasági rendszer. Angolszász területen, amely később a szociális piacgazdasági ihletésű Nyugat- és Észak-Európát is hatalmába kerítette. A tervgazdasági rendszert folytató kelet- és közép-európai országokat pedig legyűrte. Mire a népgazdasági tervekre épülő államszocialista rendszer összeomlott, addigra Konrad Adenauer, Ludwig Erhard, De Gaulle szociális-etatista állammodelljeiből sem sok maradt már Európa nyugati felén.² Így mi magyarok is,³ a rendszerváltásunkkal, beleépítve az integrálódásunkat, nem a szociális-vegyes tulajdonú piacgazdaságban, hanem rögtön a neoliberális, vagyis a korlátlan piaci versenyt fetisizáló és gyakorló, az állam gazdaság-

befolyásoló, ellenőrző és szabályozó szerepét háttérbe szorító, sőt, az állami vagyon létjogosultságát minimális szintre lefokozó struktúrában ébredtünk. A neoliberais piaci, társadalmi gyakorlat átfolyt az életünkön. Észrevétlenül, gyorsan, kíméletlenül napjaink részévé vált már a szocialista tervgazdasági rendszer 1970-es éveitől. Így, ettől lett homogén a magyar rendszer négy évtizede. És lefagyott, mint az Északi-sark egésze. Élőlény, gondolat, eszme a jég alól pedig aligha törhet fel. Vagy mégis?

Látva a neoliberais pénzügyi rendszer 2007-re előálló észak-amerikai krízisét, látva a rendszerváltsággá terebélyesedő s ennek újabb és újabb repedéseit, szakadékait az európai, mediterrán térségben, illetve a rendszerváltszás kezdetétől hétszeresére emelkedő magyar államháztartási adósságot, egyidejűleg a nemzeti vagyon java részének külföldiek részére történt privatizálását, a több évtizedes észak-atlanti integráció időszakában jottányit sem javuló fejlettségleszakadási indexünket, bizony gondolkodóba estünk, és a neoliberais rendszer kritikáját felerősítettük. Majd alternatíváját alapelvek, követendő magatartások szintjén formáltuk. Egyre határozottabban tudományos rendszertanba fogalmaztuk.⁴ Mi vagyunk a nem neoliberais, más néven nevezve, az unortodox⁵ közgazdasági iskola,⁶ amelynek elvei mentén az újjászervezett Magyar Állam működik. Mi vagyunk azok, akik a közjó érdekében az állam aktív és ésszerű felelősségvállalását, gazdaságra gyakorolt befolyását, hatékony szabályozó és ellenőrző szerepét akarjuk. Tanítjuk, hogy az állam, a központi bank nem vonulhat ki a gazdasági szereplők és a családok életéből. Kell, hogy koordináljon, szervezzen, ellenőrizzen, védje meg a hazai térfelet a nála sokkal erősebb nemzetközi vállalatok nyers profitérdekeitől. Adjon kedvezményes hitelt a hazaiaknak, vállalja át a neoliberais rendszer felelőtlenége következtében kialakuló adósságterheiket, biztosítsa a továbbélésüket. E tanok kidolgozása, hirdetése a mi szűken vett tudományos területünk.

Van is okunk örvendezni,⁷ ám szomorúsággal tölt el bennünket, hogy máig alul-reprezentáltak vagyunk a Magyar Tudományos Akadémia tudományos kataszterében. Tudományos folyóirataink besorolása, a polgári oldalhoz kötődők aránya az akadémiai rendszerben máig nem a szellemi erőnkhez igazodó. Az Akadémia és a szak tárca államtitkársága mintha nem is gondolna ennek fontosságára.⁸ Mint ahogy az Antarktisz, az Arktisz alatti élővilágot lefedi a jégpáncél, hasonlóan a társadalomtudományok avított szabadpiaci elvei mentén berögzült neoliberais szellemiségű akadémiai szektor máig blokkolja (de minimum nem eléggé segíti) az élni, de másképpen élni, alkotni, tanítani akaró unortodox értelmiséget, szellemi termékeinek objektív megítélését, terjedését. Az évtizedeken át neoliberais elvekkel átítatott gazdaság- és társadalompolitikát, az egyre erősebb szabadpiaci elvek alkalmazása miatt már a rendszerváltszás előtt működésképtelenné vált tervgazdasági rendszert, majd a vadkapitalizmusba menekülő felépítményt kiszolgáló tudományos rendszerszervezet máig nem eléggé hozzánk igazodó. Mint ahogy a jég alól kiszabadulni kíván az élővilág, e képi áttételen keresztül, a nemzeti érdekeket érvényesítő polgári értelmiség a tudományos státusa változtatásáért kiállt. Jég fölé, akadémiai szintekre emelkedni, rangot szerezni abban is, ami objektív (kellene hogy legyen) a tudományban, annak akadémiai rangsorában.

A jég pedig olvad, az a sorsa. Szinte objektív-természeti törvényszerűség. És vannak jégtörők⁹ is. Így nem sok esélye marad a jégnek, az avított eszméknek. Az új gaz-

dasági, társadalmi áramlatok pedig terjednek. Ez pedig a történelem tulajdonsága, a fejlődés rendje.

Folyóiratunk, amely 2015-ben a 11. évfolyamába lépett, küldetésének tekinti, hogy a polgári értékeltű közgazdaságtani, társadalomtudományi diszciplínák körében született értekezések közzétételét segítse, törje a jeget, törje a neoliberális rendszer foszladozó hegemóniáját, és a maga tudományos eszközeivel támogassa a közjó szolgálatába lépett kormányzati-jegybanki politikát, vagyis a fél évtizede regnáló gyakorlat tudományos leírását szélesítse, segítse a rendszer, a magyar modell fejlődését. A regnáló magyar állampénzügyeket nemzetközi kontextusba téve: a mi mechanizmusrendszerünk követése a sorstárs kelet-közép-európai országok tartós felemelkedését is hozhatja.

E regnáló gazdaságpolitikára, társadalomtudományra, államtudományra koncentrált alkotóközösségi műhelynek, szerzőink körének van még bőven tennivalója.¹⁰ Igaz, vannak veszteségeink is. Ez év tavaszán halálozott el Gereben Ágnes professzor asszony, Iszaak Babel írásainak fordítója, folyóiratunk rendszeres szerzője, Kun Miklós Széchenyi-díjas egyetemi tanár felesége, akitől a szovjetrendszer és kelet-európai térség új országainak gazdasági és társadalmi viszonyait értelmezni, érteni tudtuk. Nyugodj békében, Professzor Asszony!

Olvasóinkhoz visszatérve pedig kérem, hogy olvassák a Polgári Szemlét, terjesszék az alkotóközösségünk tollából született tudományos eredményeket, tanulmányokat.

*Prof. Dr. Lentner Csaba egyetemi tanár,
a Polgári Szemle főszerkesztője*

JEGYZETEK

- ¹ 1989-ben, amikor a befejeztem a Közgazdaságtudományi Egyetemet, elhatároztam, hogy minden fontosabb történelmi témájú szakkönyvet, regényt elolvasok. Az egyetem intenzitása alatt háttérbe szorultak az ebbéli igények. Mára konstatálhatom, hogy ezekbe legfeljebb csak beleolvastam.
- ² E jelenségről bővebben Lentner Csaba: *Szociális piaczgazdaságról és gazdasági függelenségről. Nekrológ Csengey Dénesért*. Hitel, 28. évf., 2015/2., 101–109. o. http://www.hitelfolyoirat.hu/sites/default/files/pdf/08-lentner_0.pdf
- ³ Főleg mi magyarok...
- ⁴ Ennek vezérterméke Matolcsy György *Egyensúly és növekedés* című nagymonográfiája (Kairosz Kiadó, Budapest, 2015, 644 oldal), amely Magyarország 2010 és 2014 között megvalósult, gazdaságtörténeti szempontból is jelentős sikeréről szól. Lásd Botos Balázs dr. habil (folyóiratunk korábbi főszerkesztője) recenzióját. E tudományos kiadványra utalással is oldani szeretném azt a neoliberális oldalról folyamatosan emlegetett téves, rosszindulatú közlést, hogy az új magyar közpénzügyeknek ne lenne tudományos rendszere, szakkönyvei, a gyakorlat leírását vázoló tudományos rendszertana. Lásd még további recenzióinkat új könyveinkről. Folyamatosan, lapszámról lapszámra.
- ⁵ Unortodox. Bár Őexcellenciája Kékessy Dezső, volt párizsi nagykövet szavait megszívlevle mostantól talán a „rendhagyó” kifejezést kellene hogy használjam. Igaz, Patai Mihály, a Bankszövetség elnöke pedig tendenciózusan a „newortodox” fogalmat használja a magyar közpénzügyi viszonyok leírására. Tehát valami olyan közpénzügyi gyakorlat formálódott ki az elmúlt években, amely ránk, magyarokra, a magyar kormány és jegybank gazdaságpolitikájára jellemző, és rendszert, de talán rövidesen követendő példát is hoz a világban, a szomszédainknál, talán elsőként Lengyelországban.

- ⁶ Ennek szervezeti-szellemi tudományos keretei az 1998-as kormányváltás előtt alakultak ki Matolcsy György vezetésével az 1999-es gazdaságpolitikai fordulatot (Széchenyi Nemzeti Fejlesztési Terv, fizetőképes keresletet generáló fiskális politika) előkészítendő, majd a 2002-es események után újjászerveződtek, amelyek 2010-től – a máig ható – sikeres fiskális, majd 2013-tól monetáris fordulathoz hozzájárultak.
- ⁷ Különösen az unortodox elvek mentén működő jó kormányzati és jegybanki működés eredményeit látva. Növekedés, egyensúly, kezelhető infláció, belföldi fizetőképes kereslet emelkedése.
- ⁸ Szokták mondani, minden kurzus „kitermeli” a saját értelmiségét, akadémikusait, akadémiai doktorait. Minden kurzus emeli a hozzá kötődő – elveiket kidolgozó, érvényesítő – szellemi munkások tudományos, társadalmi rangját. Mondjuk ki nyíltan, őszintén! A felsőoktatás duális szakképzés jellegének erősítését, az autógyárak szerelő üzemérműkökkel való feltöltését követően reménykedjünk, hogy az MTA és a kormány tudományért, felsőoktatásért felelősei is számba veszik majd a kurzus alapembereit, szellemi műhelyeit, periodikáit, amelyek-akik törik a jeget, olvasszják a neoliberais rendszert, bár sok esetben ezt a jég alól, többszörös energiákat emésztve tehetik. Ez pedig a polgári értékkelű kormányzás tartós sikerét gyengítheti. Máig úgy látszik, hogy a vesztes baloldal értelmisége, miután kiszorult az államigazgatásból, egyszerűen átsétált, mert átsétálhatott, az akadémiai szektorba. Az ajtók ott bezáródtak. Bezáródtak?
- ⁹ Matolcsy György értelmezésében (2015. június 2., Duna Palota, Patai Mihály – Parragh László – Lenter Csaba: *Magyarország a változó világban*. Éghajlat Kiadó, 2015 könyvbemutatóján elmondott beszédére utalva) vannak testőrök és támadók. Vannak, akik a közjó érdekében vitt fél évtizedes gazdaságpolitikát segítik, védik, és törik a jeget, ami lefagyasztott bennünket egy fél évszázadra. Épész-érvekkel a negyven évig egyeduralgoló neoliberais rendszert kritikusan elemzik, a jobbítás szándékával rámutatnak a hibáira, és valami jobbat, használhatóbbat akarnak, vázolnak, tanítanak. És vannak támadók, akik esetleges csalódottságból, vélt mellőzöttségből vagy nem túl sok jóindulattól vezérelve a magyar modellt támadják. <http://privatbankar.hu/makro/harom-magyar-testort-es-harom-tamadot-nevezett-meg-matolcsy-281969>
- ¹⁰ Sajnos a jelenhez túl távolabbi időszak tanulmányozására az időnk továbbra is korlátozott marad, különösen annak tükrében, hogy a belpolitikai térben (is) egyre erősödnek az aktív állammodell elleni támadások. Let's wave goodbye to Mesopotamian public finance system and Egyptians...